

Puolustusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta (HE 61/2021 vp). Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- hallintovaliokunta HaVL 20/2021 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Katariina Kuhanen, puolustusministeriö
- ylitarkastaja Outi Leinonen, sisäministeriö
- vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- sotilaslakimies Jouni Pulkkinen, Pääesikunta
- rikostarkastaja Tommi Reen, keskusrikospoliisi
- poliisitarkastaja Kimmo Ulkuniemi, Poliisihallitus
- osastonjohtaja, käräjätuomari Kalevi Passila, Helsingin käräjäoikeus
- tulliylitarkastaja Juha Vilkkö, Tulli
- puheenjohtaja Ville Viita, Upseeriliitto ry
- puheenjohtaja Jyrki Surkka, Aliupseeriliitto ry
- puheenjohtaja Jyrki Lukkarinen, Päälystöliitto ry
- puheenjohtaja Aaro Mäkelä, Suomen Reserviupseeriliitto ry
- varapuheenjohtaja Ismo Nöjd, Reserviläisliitto ry
- johtava lakimies Juha Jalkanen, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

- suojelupoliisi

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- liikenne- ja viestintäministeriö
- Tietosuojavaltuutetun toimisto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettua lakia, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia. Sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset pääesikunnan ja poliisin itsenäisestä oikeudesta määrätä esitutkinta käynnistettäväksi. Lakiin ehdotetaan lisäksi useita muita pienehköjä muutoksia, jotka koskevat muun muassa muilta esitutkintaviranomaisilta saatavaa virka-apua sekä poikkeusolojen ja normaaliolojen häiriötilanteiden sääntelyä

Esityksen tavoitteena on varmistaa sotilasrikosten esitutkintaa koskevan lainsäädännön ajantasaisuus ja siten rikosvastuun tehokas toteutuminen Puolustusvoimissa. Ehdotetuista muutoksista aiheutuisi vähäistä lisätyötä pääesikunnalle, mutta ne eivät edellyttäisi lisäresurssien myöntämistä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2021.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Esityksen tavoitteet

(1) Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettua lakia (255/2014), Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia (1207/2010) ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia (577/2005). Muutoksilla ei ole vaikutusta sotilaskurinpitojärjestelmän perusratkaisuihin, vaan esityksellä lähinnä täsmennetään voimassa olevaa sääntelyä. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan esityksen tavoitteena on varmistaa sotilasrikosten esitutkintaa koskevan lainsäädännön ajantasaisuus ja rikosvastuun tehokas toteutuminen Puolustusvoimissa.

(2) Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella puolustusvaliokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomauksin ja muutosehdotuksin. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2021.

Sotilaskurinpitojärjestelmän erityisluonteesta

(3) Sotilaskurinpitomenettelyllä tarkoitetaan rikosprosessia, joka käsittää sotilasrikoksen esitutkinnan ja erityisen kurinpitomenettelyn, jossa teosta voidaan määrätä kurinpitorangeistus tai tuomita rangaistus sotilasoikeudenkäynnissä siten kuin laissa sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa taikka sotilasoikeudenkäyntilaisissa (326/1983) säädetään. Sotilaskurinpitome-

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

nettely on yläkäsite kurinpitomenettelylle, joka on esitutkintaa seuraava rikosprosessin erityinen vaihe, jossa kurinpitoesimies ratkaisee asian kurinpitomenettelyssä tai sen edellytysten puuttuessa siirtää asian syyttäjälle syyteharkintaa varten.

(4) Puolustusvoimien sotilaskurinpitomenettelyä koskeva kokonaisuudistus tehtiin viime vuosikymmenen alussa (HE 30/2013 vp), ja laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa (255/2014) tuli voimaan 1.5.2014. Tällöinkin nähtiin edelleen tarpeellisena säilyttää muusta rikosprosessista eriytetty sotilaskurinpitomenettely. Tätä edeltävä muutos on vuodelta 1983.

(5) Sotilaita koskevien rikosten tutkinta ja käsittely on eriytetty tavallisesta rikosprosessuaalisesta menettelystä. Puolustusvoimien sisäistä kurin ja järjestyksen ylläpitämistä turvaa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa säädetty Puolustusvoimien sotilaskurinpitomenettely. Sotilaskurinpitomenettely rinnastetaan nopeutettuun ja yksinkertaistettuun rikosprosessiin. Se sisältää elementtejä kaikista rikosprosessin vaiheista (HE 30/2013 vp, s. 6). Kurinpitomenettelyä voidaan käyttää vain vähäisissä ja selvissä asioissa. Kurinpitoasioista valtaosa on lähinnä Puolustusvoimien sisäisten järjestysmääräysten rikkomista koskevia tekoja ja laiminlyöntejä.

(6) Saadun selvityksen mukaan kurinpitomenettelyllä on edelleen sekä normaali- että poikkeusoloissa tärkeä merkitys Puolustusvoimien tehtävien tehokkaan suorittamisen kannalta. Kurinpitomenettely on nähty toimivaksi ratkaisuksi asevelvollisuusjärjestelmän tiiviinä osana. Edelleen valtaosa (noin 95 prosenttia) kurinpitoseuraamuksista määrätään asevelvollisille tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittaville henkilöille. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan sotilaskäskyjärjestelmässä sääntöjen on oltava samat kaikille sotilaille, myös Puolustusvoimien ammattisotilaille, jotka ovat osa samaa sotilaallisesti järjestäytyntä joukkoa. Näin ollen sotilaskurinpitomenettelyn ulottaminen myös ammattisotilaisiin on yhdenvertaisen kohtelun kannalta perusteltua.

(7) Mikäli nykyisestä sotilaskurinpitojärjestelmästä luovuttaisiin, tarkoittaisi se noin 3 000 rikoslaissa säädetyn sotilasrikoksen tutkinnan siirtämistä poliisin vastuulle ja näiden asioiden käsittelyä normaalissa sakko- ja syytemenettelyssä. Tämä ei valiokunnan näkemyksen mukaan ole tarkoituksenmukaista viranomaisresurssien käyttöä.

Esitutinnan toimittamisesta päättäminen

(8) Pääesikunta ei voimassa olevan sääntelyn mukaan voi itsenäisesti aloittaa esitutkintaa, vaan tähän edellytetään aina kurinpitoesimiehen päätöstä. Myöskään poliisi ei voi itsenäisesti päättää esitutinnan aloittamisesta. Esitutinnan toimittaa joukko-osasto, Pääesikunta tai poliisi. Syyttäjällä on oikeus määrätä esitutkinta toimitettavaksi, mutta tämä on saadun selvityksen mukaan ollut käytännössä harvinaista.

(9) Kaikki epäillyt sotilasrikokset eivät välttämättä tule toimivaltaisen kurinpitoesimiehen tietoon. Pääesikunnan puuttuva toimivalta on perustelujen mukaan noussut esille tapauksissa, joissa Pääesikunnalle on ilmoitettu epäilystä rikoksesta, jossa esitutkintakynnyksen voidaan katsoa ylittyneen, mutta Pääesikunnan siirtäessä asian toimivaltaisen kurinpitoesimiehen päätettäväksi

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

tämä ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin. On myös mahdollista, että kurinpitoesimies joissain tilanteissa päättää aloittaa esitutinnan ja tehdä tutkintapyyntönsä asiassa, jossa ei ole syytä epäillä rikosta. Pääesikunta tekee tällöin syyttäjälle esityksen esitutinnan rajoittamisesta.

(10) Valiokunta pitää perusteltuna, että lakiin lisätään säännökset siitä, että Puolustusvoimien asessori tai Pääesikunnan tutkinnanjohtajana toimiva sotilaslakimies (28 a §) ja poliisi (28 b §) voivat aloittaa esitutinnan itsenäisesti ilman kurinpitoesimiehen päätöstä. Esitutinnan aloittamista koskevasta päätöksestä on molemmissa tapauksissa ilmoitettava kurinpitoesimiehelle, jollei se vaaranna esitutinnan toimittamista. Muutoksilla tehostetaan rikosvastuun toteutumista Puolustusvoimissa ja parannetaan tutkinnan riippumattomuutta. Ehdotetulla sääntelyllä ei kuitenkaan ole tarkoitus poistaa tai vähentää kurinpitoesimiehen vastuuta esitutinnan käynnistämisestä, vaan täydentää sääntelyä.

(11) Rajavartiolaitoksen organisaatio poikkeaa Puolustusvoimien organisaatiosta, minkä vuoksi rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 31 §:n 4 momentissa annetaan valtuus säätää valtioneuvoston asetuksella niistä virkamiehistä, joilla on Rajavartiolaitoksen organisaatiossa oikeus tehdä tiettyjä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa säädettyjä päätöksiä ja toimenpiteitä. Mainittua rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että myös niistä virkamiehistä, joilla on jatkossa vastaava itsenäinen oikeus päättää esitutinnan toimittamisesta kuin Puolustusvoimien asessorilla ja Pääesikunnan tutkinnanjohtajalla, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

(12) Poliisilla on voimassa olevan lain 39 §:n mukaan erityisestä syystä oikeus ottaa oma-aloitteisesti tutkittavakseen asia, jossa Pääesikunta suorittaa esitutinnan. Säännöksen avulla voidaan välttää päällekkäistä työtä eri viranomaisissa ja tehostaa näin ollen viranomaisyhteistyötä. Säännös ei kuitenkaan nykyisin mahdollista sitä, että poliisi ottaa tutkittavakseen asian, jonka tutkinta suoritetaan Puolustusvoimien joukko-osastoissa. Tämä raja ei saadun selvityksen mukaan ole poliisin toimivallan näkökulmasta johdonmukainen, ja poliisin ns. otto-oikeutta ehdotetaan tältä osin laajennettavaksi.

(13) Myös lain 40 §:n säännöstä ilmoittamisvelvollisuudesta ehdotetaan täydennettäväksi niin, että kurinpitoesimiehen on ilmoitettava poliisille käynnistämästään toimenpiteestä rikoksen selvittämiseksi. Nykyisin tämä velvollisuus koskee vain Pääesikunnan esitutkintaa hoitavia virkamiehiä. Ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvista rikoksista ja ilmoitusmenettelystä sovitaan Puolustusvoimien ja poliisin välisessä yhteistoiminnassa. Perustelujen mukaan tarkoituksena on, että poliisille ilmoitetaan vain vakavimmista sotilasrikoksista.

Virka-apu

(14) Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa ei ole säännöksiä muiden viranomaisten virka-avusta Puolustusvoimille. Lain 38 §:ssä säädetään kuitenkin poliisin antamasta avusta ja yhteistoiminnasta poliisin kanssa. Jos Pääesikunnalla ei ole toimivaltaa esitutinnan toimittamista koskevan tehtävän hoitamiseksi tarpeellisen toimenpiteen suorittamiseen, poliisi voi esitutkintaa hoitavan Pääesikunnan virkamiehen kirjallisesta pyynnöstä suorittaa sellaisen toimivaltaansa kuuluvan yksittäisen toimenpiteen. Säännöksen perustelujen mukaan (HE 30/2013 vp) pykälässä ei tarkoiteta virka-avun antamista, vaan poliisin antama apu on erään-

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

lainen virka-avun ja yhteistoiminnan välimuoto, joka edesauttaa joustavaa tiedonvaihtoa ja viranomaisten järkevää resurssien käyttöä.

(15) Poliisin edellä mainittu apu on nykyisin rajattu vain Pääesikunnan toimittamiin esitutkintoihin ja niihin tilanteisiin, joissa Pääesikunnalla ei ole toimivaltaa. Perustelujen mukaan voimassa oleva sääntely ei mahdollista poliisin apua Pääesikunnalle tilanteessa, jossa Pääesikunnalla on toimivalta toimenpiteen suorittamiseen, mutta ei esimerkiksi riittävää asiantuntemusta siihen. Rajavartiolaitoksen ja Tullin antamasta avusta tai virka-avusta ei ole lainkaan säännöksiä voimassa olevassa laissa. Laissa ei myöskään säädetä poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen virka-avusta Puolustusvoimien joukko-osastoille, joissa valtaosa sotilasrikosten esitutkinnoista suoritetaan. Tutkintavastuu on näissä tilanteissa käytännössä siirretty kokonaan poliisille, vaikka tarvetta olisi ollut vain esimerkiksi yksittäisen kuulustelun tai muun esitutkintatoimenpiteen suorittamiseen.

(16) Poliisin on poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään. Rajavartiolaitoksen velvollisuudesta antaa virka-apua muun muassa Puolustusvoimille säädetään rajavartiolain (578/2005) 77 §:n 2 momentissa ja Tullin virka-avusta toiselle viranomaiselle tullilain (304/2016) 100 §:n 1 momentissa.

(17) Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin virka-avusta Puolustusvoimille (38 a §). Puolustusvoimilla on jatkossa oikeus saada näiltä viranomaisilta tarpeellista virka-apua sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa säädetyn rikosten selvittämiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Käytännössä muut esitutkintaviranomaiset voivat antaa virka-apua esimerkiksi kuulemalla asianosaisia tai todistajia. Puolustusvoimilla on oikeus saada virka-apua, jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta virka-apua antavalle viranomaiselle säädettyjen muiden tehtävien suorittamista. Valiokunta toteaa, että ehdotettu säännös muiden esitutkintaviranomaisten virka-avusta Puolustusvoimille selkeyttää sääntelyä ja tehostaa viranomaisyhteistyötä esitutkinnessa. Lisäksi on tärkeää huolehtia — kuten virka-apusääntelyssä yleensäkin — siitä, ettei virka-avun antaminen johda virka-apua antavan viranomaisen omien lakisääteisten tehtävien hoitamisen estymiseen tai viivästymiseen.

Muita huomioita

(18) Puolustusvaliokunta korostaa lainsäädännössä eri viranomaisten roolien selvää ja täsmällistä määrittelyä: on tärkeää, ettei esimerkiksi eri esitutkintaviranomaisia koskeva sääntely tarpeettomasti poikkea toisistaan. Valiokunta huomauttaa, että hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että oikeusministeriössä valmistellaan parhaillaan muutoksia sotilasoikeudenkäyntilakiin. Myös tässä työssä on huolehdittava siitä, että poliisin ja Puolustusvoimien roolit esitutkinnessa pysyvät selkeinä.

(19) Puolustusvaliokunta toteaa, että käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ei muuteta kriisinhallintajoukkojen kurinpidollista asemaa ja tästä syystä esityksessä ei ole tarkemmin käsi-

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

tely säännösten soveltamista kriisinhallintajoukoissa. Esitys ei koske myöskään vaaratilanne- ja onnettomuustutkintoja. Vaaratilanne- ja onnettomuustutkinnassa on kyse esitutkinnasta täysin erillisestä prosessista.

(20) Lopuksi valiokunta korostaa, että lakiuudistusten voimaantulon jälkeen Puolustusvoimien on tärkeää huolehtia oman henkilöstönsä koulutuksesta, jotta uuden sääntelyn vaikutukset ovat tiedossa Puolustusvoimien kaikissa joukko-osastoissa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain muuttamisesta

40 §. Ilmoitusvelvollisuus. Laissa ei ole tarkoitus muuttaa voimassa olevan lain 40 §:n otsikkoa (Ilmoittamisvelvollisuus). Valiokunta ehdottaa säännöksen otsikossa käytettäväksi termiä Ilmoittamisvelvollisuus.

Ehdotetun lain 40 §:n 2 momentissa on kirjoitusvirhe, joka toistuu yksityiskohtaisissa perusteluissa, lakiehdotuksessa sekä rinnakkaistekstissä ("Kurinpitoesimiehen on ilmoitettava poliisille käynnistämään toimenpiteestä rikoksen selvittämiseksi"). Säännöksen oikea muoto on: "Kurinpitoesimiehen on ilmoitettava käynnistämästään toimenpiteestä rikoksen selvittämiseksi".

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Puolustusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 61/2021 vp sisältyvät 2. ja 3. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 61/2021 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 27, 35, 39, 40, 44, 94, 98 ja 128 §, sellaisena kuin niistä on 27 § laissa 592/2019, sekä lisätään lakiin uusi 28 a ja 28 b §, 36 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 592/2019, uusi 4 momentti sekä lakiin uusi 38 a ja 130 a § seuraavasti:

27 §

Esitutinnan toimittaminen

Kun sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettu rikos on tullut kurinpitoesimiehen tietoon tai kun on syytä epäillä, että tällainen rikos on tehty, kurinpitoesimiehen on viipymättä huolehdittava, että asiassa toimitetaan esitutkinta ja rikoksesta kirjataan esitutkintalain 3 luvun 1 §:n mukaisesti ilmoitus. Tutkintaan sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä esitutkinnasta rikosasiassa säädetään.

Esitutkinta on myös toimitettava, kun sotilasoikeudenkäyntilain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä niin määrää.

Puolustusvoimien tiedustelulaitoksen virkamiehen tekemäksi epäillyn rikoksen esitutinnan toimittaa pääesikunta 35–41 §:n mukaisesti.

28 a §

Esitutinnan toimittaminen pääesikunnan aloitteesta

Sen lisäksi, mitä 27 ja 28 §:ssä säädetään, Puolustusvoimien asessori tai pääesikunnan tutkinnanjohtajana toimiva sotilaslakimies voi päättää esitutinnan aloittamisesta esitutkintalain 3 luvun 3 §:n mukaisesti. Esitutinnan toimittamatta jättämisestä, lopettamisesta ja rajoittamisesta säädetään esitutkintalaissa ja esitutkinnan päättämisestä tämän lain 41 §:ssä. Esitutinnan aloittamista koskevasta päätöksestä on ilmoitettava kurinpitoesimiehelle, jollei se vaaranna esitutkinnan toimittamista.

Pääesikunnan toimittamasta esitutkinnasta säädetään lisäksi 35 §:ssä.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

28 b §

Esitutinnan toimittaminen poliisin aloitteesta

Sen lisäksi, mitä 27, 28 ja 28 a §:ssä säädetään, poliisi voi päättää esitutinnan aloittamisesta esitutkintalain 3 luvun 3 §:n mukaisesti. Esitutinnan aloittamista koskevasta päätöksestä on ilmoitettava kurinpitoesimiehelle tai pääesikunnalle, jollei se vaaranna esitutinnan toimittamista.

35 §

Pääesikunnan toimittama esitutkinta

Pääesikunta voi kurinpitoesimiehen pyynnöstä tai 28 a §:ssä tarkoitetun virkamiehen päätöksestä toimittaa esitutinnan, kun:

- 1) rikos käsitellään sotilasoikeudenkäyntiasiana tai sotilaskurinpitomenettelyssä;
- 2) rikoksesta säädetään rangaistus rikoslain 40 luvussa ja rikoksesta epäilty on puolustusvoimien palveluksessa oleva sotilas;
- 3) rikoksesta säädetään rangaistus rikoslain 40 luvussa ja rikoksesta epäilty on puolustusvoimien palveluksessa oleva muu henkilö kuin sotilas edellyttäen, että rikoksesta voidaan todennäköisin syin epäillä myös sotilasta;
- 4) kysymys on puolustusvoimien hallinnassa olevalla alueella, aluksessa, ilma-aluksessa tai kulkuneuvossa taikka palvelustehtävässä tehdystä, puolustusvoimien omaisuuteen kohdistuvasta sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetusta rikoksesta ja rikoksesta epäilty on puolustusvoimien palveluksessa oleva muu henkilö kuin sotilas edellyttäen, että rikoksesta voidaan todennäköisin syin epäillä myös sotilasta.

Pääesikunnan on toimitettava esitutkinta, jos sotilasoikeudenkäyntilain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä niin määrää.

36 §

Esitutkintaa hoitavat pääesikunnan virkamiehet

Tutkinnanjohtajana pääesikunnan toimittamassa esitutkinnassa on 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

38 a §

Poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin virka-apu Puolustusvoimille

Puolustusvoimilla on oikeus saada poliisilta, Rajavartiolaitokselta ja Tullilta tarpeellista virka-apua tässä laissa säädetyn rikosten selvittämiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Puolustusvoimilla on oikeus saada virka-apua, jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta virka-apua antavalle viranomaiselle säädettyjen muiden tehtävien suorittamista.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

39 §

Tehtävän siirtäminen poliisille

Jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus sitä edellyttää, esitutkinta on siirrettävä kokonaan poliisiin suoritettavaksi. Tehtävä voidaan muutenkin siirtää poliisille asian laadun niin vaatiessa. Poliisilla on myös erityisestä syystä oikeus oma-aloitteisesti ottaa sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettu rikos tutkittavakseen.

40 §

~~Ilmoitusvelvollisuus~~ Ilmoittamisvelvollisuus

Pääesikunnan esitutkintaa hoitavien virkamiesten on ilmoitettava 35 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta, käynnistämästään toimenpiteestä rikoksen selvittämiseksi sekä ilman aiheetonta viivytystä 37 §:ssä mainittujen salaisten pakkokeinojen käyttämisestä rikoksen selvittämiseksi poliisille.

Kurinpitoesimiehen on ilmoitettava poliisille käynnistämästään toimenpiteestä rikoksen selvittämiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista rikoksista ja ilmoitusmenettelystä sovitaan Puolustusvoimien ja poliisin välisessä yhteistoiminnassa. Tiedot saa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti.

44 §

Oikeus saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä

Pääesikunnalla on oikeus saada yksityiseltä yhteisöltä rikoksen selvittämiseksi välttämättömiä tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäätelyn estämättä.

Pääesikunnalla on oikeus saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, jota ei mainita julkisessa luettelossa, tai teleliittymän, sähköpostiosoitteen, muun teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilölliset tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan rikoksen selvittämiseksi. Pääesikunnalla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

94 §

Luvun säännösten soveltaminen

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja puolustustilalain (1083/1991) 1 §:ssä tarkoitetussa puolustustilassa. Tämän luvun 98–100, 103 ja 104 §:ää sovelletaan myös asevelvollisuuslain 32 §:n 3 momentissa tarkoitetussa kertausharjoituksessa ja 83 §:ssä tarkoitetussa ylimääräisessä palveluksessa.

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

98 §

Pääesikunnan esitutkintaa hoitavien virkamiesten toimivaltuudet

Sen lisäksi, mitä 36 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään, pääesikunnan virkamies, joka on suorittanut poliisialipäällystötutkinnon tai täyttää poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 §:n nojalla annettujen säännösten mukaiset ylikonstaapelia ja rikosylikonstaapelia koskevat kelpoisuusvaatimukset, voi toimia tutkinnanjohtajana 35 §:ssä tarkoitetun rikoksen esitutkinnassa.

128 §

Puolustusministeriön suorittama valvonta

Edellä 37 §:ssä mainittujen salaisten pakkokeinojen ja 89 §:n 1 momentissa mainittujen salaisten tiedonhankintakeinojen käytöstä laadittu pöytäkirja on toimitettava puolustusministeriölle.

Puolustusministeriölle on toimitettava tiedot yhteiskunnallisesti, taloudellisesti tai vakavuudeltaan merkittävistä Puolustusvoimien rikostorjuntaan liittyvistä asioista. Puolustusministeriöllä on oikeus saada tiedot salassapitosäännösten estämättä.

Salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen käytön järjestämisessä ja valvonnassa sekä toimenpiteiden kirjaamisessa ja valvontaa varten annettavissa selvityksissä noudatetaan pakkokeinolakia ja poliisilakia.

130 a §

Puolustusvoimien rikostorjuntatehtäviä hoitavien virkamiesten virkamerkki ja aseman ilmaiseminen sekä virkamiehen yksilöiminen

Edellä 36 ja 87 §:ssä tarkoitettujen virkamiesten virkamerkistä säädetään puolustusministeriön asetuksella. Virkamiehen on pidettävä virkamerkki mukana virkatehtävää suorittaessa.

Virkamiehen on tarvittaessa ilmaistava toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle olevansa 1 momentissa tarkoitettu virkamies ja pyynnöstä esitettävä virkamerkkinsä, jos ilmaiseminen tai esittäminen on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

Puolustusvoimien on huolehdittava siitä, että virkatoimen suorittanut virkamies on tarvittaessa yksilöitävissä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 11 kohta, sellaisena kuin se on laissa 308/2016, seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

11) poliisin, Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien suorittamaa rikosten ennalta estämistä ja selvittämistä tai Tullin suorittamaa esitutkintaa, jos rikoksesta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään yksi vuosi vankeutta ja rikoksen epäillään tapahtuneen organisaation toiminnassa taikka organisaatiota hyväksi käyttäen;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 31 §:n 4 momentti, sellaisena kun se on laissa 266/2014, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö PuVM 1/2021 vp

31 §

Sotilasrikossäännösten soveltaminen

Tarkempia säännöksiä menettelystä sotilasoikeudenkäyntiasioiden esitutkinnassa sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 10 §:ssä tarkoitetuista kurinpi-toesimiehistä, 28 a §:ssä tarkoitetuista esitutinnan aloittamiseen oikeutetuista virkamiehistä, 33 §:ssä tarkoitetun lausunnon antamisesta ja 75 §:ssä tarkoitettusta varoituksen täytäntöönpanosta Rajavartiolaitoksessa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 9.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ilkka Kanerva kok
varapuheenjohtaja Jari Ronkainen ps
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Veijo Niemi ps
varajäsen Tuula Väättäinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola